Тема материнства у творах мистецтва.
5 клас
(урок поглиблення теми)

Мета уроку: розкрити образ матері через живописний образ Мадонни і музичний образ молитви «Ave Maria».

Навчальна: знайомство з живописом Рафаеля Санті, картиною «Сікстинська Мадонна», молитвою «Ave Maria». Дж. Качіні, « Ave Maria» Ф. Шуберта, образи матерів у різних творах мистецтва; повторення нотної грамоти;

Розвиваюча: розвиток образного сприймання музики та живопису; розвиток вокально-хорових навичок (ланцюгове дихання, кантиленний спів, двоголосся); розвиток навичок читання нотного запису, вміння аналізувати своє та чуже вокально-хорове виконання;

Виховна: виховання естетичних смаків через один із найпрекрасніших образів мистецтва – образ Богоматері; виховання любові й поваги до рідної матері, почуття вдячності і шанобливе ставлення , гордості за рідну матусю.

Тип уроку: поглиблення теми.

Наочний матеріал: репродукції картини «Сікстинська мадонна» Рафаеля Санті та інші репродукції картин, нотна таблиця з вокалізом, альбом, зошити-посібники.

Музичний матеріал: Ф.Шуберт «Ave Maria», Дж.Качіні «Ave Maria», сл.

М.Пляцковського, муз. Ю Чичкова «Мама».

ТЗН: магнітофон, аудіо касета.

Міжпредметні зв'язки: образотворче мистецтво, музика, література.

Хід уроку.

1. Вхід під мелодію «Ave Maria» Ф.Шуберта.

(Вітання з дітьми).

2. Оголошення теми уроку.

Вчитель: Поглянемо на картини, репродукціями яких прикрашений наш клас… Ви, напевне, подумки ще чуєте ту музику, під яку заходили до класу… Як ви думаєте, хто є головним образом картин і музики?

Учні: Матір з немовлям… Свята Марія з Ісусом… Мадонна…Богоматір…

Вчитель: Так, ви всі безумовно праві. Це образ матері, який у творах образотворчого мистецтва ми можемо побачити під назвою Мадонна, Богоматір, свята Марія. А композитори й музиканти, звертаючись до Божої Матері, велично промовляли «»Ave Maria»! І всі ці святі слова уособлюють в собі образ матері. І наш сьогоднішній урок буде присвячений саме цьому образу, оспіваному в мистецтві.

Мадонно – Мамо, я тобі
Вклоняюся з любов'ю до землі,
Твою усмішку та ім'я
У серці збережу на все життя!

Сьогодні і ми спробуємо стати творцями цього образу. І ви побачите, що образ найдорожчої в світі людини може створити кожен із нас. Уявіть собі, що вам потрібно створити незвичайний альбом, який буде наповнений образом матері. Назвати його можна «Ave Maria». Він, мабуть, окрім фотографій і малюнків рідної неньки, буде містити щось незвичне і найголовніше – наші вдячні слова і найщиріші почуття.

Я, наприклад, розпочала б створення подібного альбому з фотографії свого дитинства.

(демонстрація власних фото)

- Ось я і моя мама. Це моя улюблена фотографія. Я думаю, що в багатьох із вас є подібні. Такі фотографії можуть зайняти перші сторінки альбому «Ave Maria»/

3.Бесіда про молитву.

а) розспівування;

б) творче завдання.

Вчитель: Звідки ж з'явились ці слова «Ave Maria»? Ці слова в перекладі з латині означають «Радуйся, Маріє». Ними вітав Діву Марію архангел Гавриїл, який був посланий Богом у місто Назарет сповістити Марію про народження Ісуса Христа. Його привітання, яке дослівно звучало так: «Радуйся, Маріє, Господь із Тобою, Благословенна ти між жінками і благословенний плід лона твого – Ісус!», -з приходом християнства стало одним з найважливіших розділів католицької меси, де воно, власне і звучить як «Ave Maria». У православній літургії звернення до Марії має такий зміст: «Богородице Діво, радуйся».

Вокально-хорова вправа №1

Музичною сторінкою альбому будуть святі слова «Ave Maria», але кожен із вас мусить заспівати, як підказує йому серце. Я вас лише настрою у характері й тональності нашої молитви. Послухайте тоніку. Заспівайте.

(Учитель грає тонічний тризвук до мажору і співає на одному звукові «Ave Maria». Учні повторюють.)

Вчитель: А тепер один із вас спробує заспівати свою мелодію «Ave Maria», а ми усі повторимо її.

(Учні імпровізують різні мелодії з повторенням, а вчитель дає різні настройки).

Вчитель: Скажіть, чия мелодія вам сподобалась найбільше? Чому? Виконаємо її ще раз.

Вокально-хорова вправа №2

Вчитель: А тепер знову простіший варіант «Ave Maria». Заспіваємо його на тоніці «мі»:

(учні виконують задану вправу)

Давайте прикрасимо цю мелодію-вправу другим голосом, який буде співати ту ж саму мелодію вище (в3)

(клас ділиться на 2 партії і виконує ще раз вправу)

Вчитель: а тепер змінемо музичну фарбу – заспіваємо цю ж саму мелодію в мінорі. *(учні разом з вчителем виконують вправу в мінорі.)*

4.Розучування вокалізу на тему «Ave Maria» Дж. Качіні.

Вчитель: зверніть увагу на нотний запис вокалізу на тему «Ave Maria» Дж. Качіні.

(на дошці запис вокалізу на задану мелодію)

1.Учні визначають лад, розмір, тактують.

2. Учні настроюються і співають ступені ладу на основі вокалізу сольфеджують з тактуванням по реченнях.

3. Виконання з текстом.

4. Робота над виразністю фраз і динамікою.

5. Виконання із супроводом.

5. Слухання музики – Дж. Качіні. «Ave Maria».

Вчитель: Отже, ми вивчили вокаліз на тему «Ave Maria» Дж. Качіні. Джуліо Качіні – італійський композитор XVI століття, який написав одну з найкращих молитв «Ave Maria». Якщо ви були уважними, коли заходили в клас, то ви чули світлу молитву «Ave Maria» німецького композитора Франца Шуберта. До цієї молитви звертались композитори різних часів та народів, і в кожному з їх творів піднесено і схвильовано звучить:

...Аве Марія, не страшна з тобою нам вся темна сила.
З перед очей вона тікає знічена, безсила.
Даруй же долю нам щасливу, дай безпечальні, світлі дні,
На мене зглянься, чиста Діво, будь вірним захистом мені.

Вчитель: Послухайте «Ave Maria» Дж. Качіні і скажіть: які почуття викликає ця музика і на які роздуми навіює молитва? І чому ця музика підходить до сторінок нашого альбому?

(*звучить «Ave Maria» Дж. Качіні у виконанні хорової капели ім.. О.Кошиця Богуславського гуманітарного коледжу ім. І.С. Нечуя-Левицького.)*

Учні: Ніжні, лагідні світлі, схвильовані. Ця мелодія ллється живим потоком енергії, яка будить, хвилює як символ любові до матері.

Вчитель: Чи нагадує вам ця мелодія маму? Чим саме?

Учні: Наспівністю… Світлим та сумним характером – немов мамині очі.

Ніжною мелодією, схожою на материнську колискову.

Вчитель: А чи змогли б ви підібрати слово-символ до цієї музики, яке б уособлювало образ мами і взагалі образ молитви? Я б сказала так: «Ave Maria» - Милосердя.

Учні: «Ave Maria» - любов, ніжність, життя…

Вчитель: У кожного своє слово-символ, але всі вони правильні, адже й музика й слова «Ave Maria» говорили про маму! Тому нехай

кожен із вас у свій альбом запише те слово, яке йому найбільш припало до душі.

6. Бесіда про живопис.

Вчитель:- Подивіться, як гарно ми вписали в альбом музику Джуліо Качіні. А чи не звучить «Ave Maria» ось на цих картинах?

(учитель звертає увагу на репродукції картин розміщених на дошці).

- Чим саме? А чи не бачите ви тут мелодій?

Учні:- Можливо, це лінії, що окреслюють фігури…

Вчитель:- Що спільного в картинах живопису та музиці?

Учні:- Гама музичних звуків – гама кольорів, динамічні відтінки в музиці та динаміка кольору, штрихи, як засоби музичної виразності, та штрихи, як техніка виконання в живописі.

Вчитель:- А чи гармонійно поєднані кольори в цій картині?

Учні-: Так, гармонійно.

Вчитель:- А хіба не відчувається в гармонії кольорів гармонія музичних звуків? Яку ж музику грають усі лінії, кольори і відтінки, про що наспівує гармонія їх поєднання?

Учні:- Гімн матері, Марії.

Вчитель:- Якими фарбами змальовує художник образ?

Учні: - Фарби неяскраві, приглушені, м'які. Темні, широко відкриті очі Марії уважно дивляться на нас, і тривожать нашу душу.

Вчитель:- Який образний зміст передає художник в картині?

Учні: - Мадонна йде по хмарах, щоб віддати найдорожче, що в неї є – сина. Очі випромінюють ніжність та лагідність, надзвичайний сум. Як матері захистити своє дитя? Проте вона сповнена почуття обов'язку, щоб врятувати світ від мороку та темряви ночі.

Вчитель: - Чим близький нашому сучаснику образ Марії?

Учні: - Мадонна прийшла на землю, щоб стати прикладом людської гідності. М'які, чисті лінії образу жінки, в якому краса зовнішня поєднується з красою внутрішньою. Так релігійний сюжет стає загальнолюдським, прославляючи людину, а образ Марії стає дорогим кожному із нас.

Вчитель: - У цій картині звучить мелодія материнського серця. Хто допоміг нам її створити? Хто автор цих музично-живописних полотен?

Учні: - Рафаель Санті – автор Сікстинської Мадонни, Леонардо да Вінчі – автор Мадонни Літти. Автор Казанської Богоматері залишився невідомим.

Вчитель: - Цей образ припав до душі художникам багатьох епох. Кожен із них шукав для себе свій ідеал – ідеал жінки-матері. Мадонна з'явилася в образотворчому мистецтві у XII столітті як строгий культовий образ. В епоху високого Відродження значення образу Мадонни з немовлям виходить за межі релігійного культу. Художники надали йому нового значення: гармонійного й природного.

Вчитель: - Тепер у альбомі є фотографії, музика й слова, наповнені нашими найкращими почуттями. Можливо, нам слід помістити живописне втілення образу матері – Марію з немовлям – музичну мелодію, яка все життя залишається в альбомі нашої душі.

7. Літературна сторінка.

Вчитель: - Поряд з музикою і живописом образ матері яскраво оспіваний в літературі поетами, письменниками. Сьогодні я пропоную послухати вірші, які ви, діти, присвятили своїм мамам.

(Учні читають вірші про маму).

Вчитель: - Від себе я б подарувала для вашого альбому казку «Дзвіночки маминої душі й присвятила б її усім дітям та їхнім мамам.

(звучить «Ave Maria» Ф.Шуберта у виконанні Дмитра Білана)

Учитель читає казку «Дзвіночки маминої душі» Марії Фурсачик.

В одному містечку жила дівчинка Оленка. Шість років тому її мама загинула в автомобільній катастрофі. Тоді маленькій дитині ніхто не пояснив, куди зникла мама. Їй сказали, що вона просто надовго поїхала.

Ішли роки, а дівчинка все чекала маминого повернення. Якось вона попросила тата купити їй сто конвертів. Незабаром у місцевій поштовій скриньці вже лежали сто листів із різними адресами, підписаними дитячою рукою. Зміст кожного листа був одинаковий: «Мамо, я пишу тобі й так багато хочу сказати. Відколи ти поїхала, я шукаю тебе в юрбі перехожих і не знаходжу. Я поспішаю відчинити двері, а на порозі стоїш не ти. Дорога моя мамо, я часто бачу тебе уві сні. Тоді ти усміхаєшся мені, ніжно пригортаєш до себе і стиха промовляєш: «Сонечко, я тебе люблю». Я також тебе люблю, мамо. але чому ти так довго не повертаєшся? Мені так тебе не вистачає, рідненька. Пам'ятаєш, ти обіцяла завжди бути зі мною і ніколи не залишати мене. Я вірю, що ти повернешся, мамо. Пишу цього листа з надією, що ти прочитаєш його і пришлеш вісточку. Я чекатиму…»

Пройшло небагато часу. І ось поштар приніс Оленці конверт. А багато інших дітей отримали невеличкі пакунки. Коли дівчинка відкрила його, то побачила нотний аркуш із піснею: композитор і поет, отримавши від дівчинки листа, вирішили подарувати їй пісню про маму.

А в пакуночках були дзвіночки й записка з надписом: «Для всіх дітей, що люблять своїх мам».

«Ура! – вигукнула Оленка – Ми будемо співати пісню і грати дзвіночками! Мама обов'язково почує і повернеться!»

Вчитель:- А давайте спробуємо допомогти Оленці. Покличемо маму піснею та дзвіночками, а слухаючи, нехай кожен із вас згадає свою неньку.

(Учитель роздає текст пісні та дзвіночки).

8.Хоровий спів.

а) показ пісні;

б) розучування пісні.

Вчитель: - Зараз ми спробуємо здійснити мрію багатьох дітей у світі – покликати маму піснею, дзвіночками.

Послухайте пісню Ю.Чичкова «Мама» у виконанні дівчаток вашого класу.

(Художній показ пісні під фонограму, учні імпровізують супровід дзвіночками).

Вчитель: - Який настрій створила у вас ця пісня?

Учні: - Радісний, світлий, сонячний, прозорий, щасливий, дзвінкий.

(Розучування пісні по фразове. Робота над чистотою інтонування – інтонаційні труднощі в мелодичних фразах гармонійного мінору та низхідних великих стрибках, плавністю звуковедення).

в) робота над фрагментами пісні з двохголосним викладом.

Аналіз хорового співу.

Вчитель: - Пропоную занести до нашого альбому цю лагідну, наспівну, ніжну пісню.

9.Підсумок уроку.

Вчитель: - Про що б не писали люди в літературі, поезії, музиці, живописі, а найкращим образом у них залишиться образ матері, Мадонни, Марії! Цьому образу ми сьогодні присвятили цілий альбом. Давайте поглянемо, що з цього вийшло.

(Учитель демонструє альбом дітям).

- Але в ньому ще стільки пустих сторінок, тому вдома пропоную вам доповнити його картинами інших художників, музичними мотивами «Ave Maria» різних композиторів. До цього альбому занесіть свої найкращі привітання і побажання для мами, намалюйте картину, напишіть вірша, або пісню. Я думаю, що цей альбом ви зможете подарувати своїм мамам, у другу неділю травня, коли все людство відзначає всесвітній День Матері.

Оголошення оцінок для учнів, похвала.

(Учні виходять з класу під мелодію «Ave Maria» Ф. Шуберта).